

> Retouradres Postbus 15, 2700 AA Zoetermeer

Rekenkamercommissie Zoetermeer
T.a.v. de heer M. Bos
Postbus 15
2700 AA ZOETERMEER

Bezoekadressen
Engelandlaan 502
2711 EB Zoetermeer
Stadhuisplein 1
2711 EC Zoetermeer

Postadres
Postbus 15
2700 AA Zoetermeer

Telefoon 14 079
www.zoetermeer.nl

Datum
14 januari 2020

Uw kenmerk

Ons kenmerk
0637555238

Bijlagen
1

Onderwerp: Bestuurlijke reactie op de conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamercommissie n.a.v. het rapport 'QuickScan verantwoording uitgaven armoedebeleid Zoetermeer'

Geachte voorzitter,

Op 9 december ontvingen wij van u het onderzoeksrapport 'QuickScan verantwoording uitgaven armoedebeleid' en de bestuurlijke nota met uw conclusies en aanbevelingen.

Graag gaan wij eerst in op het rapport en vervolgens gaan wij in op uw bestuurlijke nota met de conclusies en aanbevelingen die u doet.

Het rapport QuickScan verantwoording uitgaven armoedebeleid

Proces en meenemen aanbevelingen

Het rapport 'QuickScan verantwoording uitgaven armoedebeleid gemeente Zoetermeer' is een vervolg op een onderzoek naar het armoedebeleid dat de Rekenkamercommissie in 2017 heeft laten uitvoeren. Het college heeft de aanbevelingen die in 2017 door de Rekenkamercommissie zijn gedaan, meegenomen in de beleidsvorming voor de nieuwe nota 'Meedoen met Meerwaarde' – kadernota over de aanpak van schulden, financieel rondkomen, meedoen en het vinden van werk 2020 – 2024, die in december 2019 aan de raad verstuurd is. In de kadernota zijn de ambities in concrete doelen en activiteiten uitgewerkt.

De kadernota heeft een complex traject doorlopen en is door het college in samenspraak met de raad tweemaal verdaagd¹. De inhoudelijke en procesmatige samenloop met zowel 'ombuigen en vernieuwen' als de ambitie om de kadernota in lijn met de transformatie en de inmiddels gestarte leeragenda van de raad vorm te geven hebben het proces langer gemaakt dan van tevoren voorzien.

Daarnaast vormden de leersessies met de raad, in het kader van de Leeragenda en Transformatie, belangrijke bouwstenen om tot deze kadernota te komen. De lessen op basis van de leeragenda van raad zijn meegenomen in de kadernota; ze vormen een nieuw perspectief op en context voor de aanbevelingen die door de Rekenkamercommissie in 2017, op basis van het toen geldende perspectief, zijn gedaan.

¹ [Memo Verdaging kadernota re-integratie, schuldhulpverlening en armoede van 9 januari 2019](#) en [Memo Verdaging kadernota armoede, schuldhulpverlening en re-integratie van 10 juli 2019](#)

In de *bijlage* geven wij weer welke aanbevelingen in 2017 zijn gedaan en hoe zich dit verhoudt tot het beleid dan wel hoe aanbevelingen zijn meegenomen.

Verantwoording financiën

Het rapport is met name gericht op de verantwoording van de financiën van het armoedebeleid. Het rapport stelt dat rond financiën inzichten missen en er sprake is van inconsistenties.

De onderzoekers hebben niet over alle cijfers die zij in hun rapport opvoeren een toelichting gevraagd of context toegevoegd, die past bij de cijfers. Zoals omtrent de kostenpost 'hoogwaardig handhaven' (zie conclusie 5 en reactie van het college daarop). Een door de gemeente gegeven toelichting rond de geconstateerde discrepantie bij de ZoetermeerPas² is niet overgenomen.

Ten aanzien van de Klijnsmagelden wil het college nog noemen dat het Rijk de gelden niet heeft geoormerkt. Daarnaast speelt inmiddels op dit punt een veranderde context. Enerzijds is er sprake van een bezuinigingsopgave geweest, op basis waarvan de raad besluiten heeft genomen. Daarnaast heeft de staatssecretaris bij de eerste tussenevaluatie omtrent de gelden, op basis van gesprekken met de VNG, aangegeven dat er ook ruimte moet zijn voor bredere inzet van de middelen. Het past bij een integrale aanpak van (kinder)armoede, dat verbinding wordt gelegd met andere domeinen.

Reactie op bestuurlijke nota Verantwoording uitgaven armoedebeleid

Hieronder gaan wij in op de conclusies en aanbevelingen die de Rekenkamercommissie naar aanleiding van de QuickScan doet. Daarbij merken wij op dat de QuickScan is opgesteld vanuit het perspectief uit 2017 en zich richt op de aanbeveling uit 2017 'Zorg voor een volledige en heldere financiële verantwoording van het armoedebeleid'.

Intussen is er een nieuw perspectief ontstaan omdat sindsdien de raad gekozen heeft voor een nieuwe wijze van beleidsontwikkeling. Deze werkwijze staat zoals hierboven toegelicht in het licht van de transformatie in het sociaal domein en als onderdeel hiervan de 'leeragenda van de raad'.

Conclusie 1

De programmabegroting geeft nog steeds geen helder en volledig beeld van de uitgaven voor het armoedebeleid dat de gemeente zelfstandig voert. Daarmee is nog altijd geen gevolg gegeven aan het raadsbesluit uit 2017. De programmabegroting geeft bij doelstelling 1.6 'Voorzien in noodzakelijke middelen van bestaan' weliswaar de uitgaven weer exclusief de bijstandsuitkeringen die in het kader van de uitvoering van het rijksbeleid worden verstrekt. Deze post bevat echter beduidende en toenemende uitgaven voor 'hoogwaardig handhaven'. Een uitsplitsing tussen inkomensondersteuning, sociale participatie en uitvoeringskosten –zoals weergegeven in bijlage 1 van de QuickScan– ontbreekt.

Reactie van het college

Het raadsbesluit uit 2017 stelt: *Zorg voor een volledige en heldere financiële verantwoording van het armoedebeleid*. De kadernota Meedoen met Meerwaarde is het kader dat de raad meegeeft om over te rapporteren in de programmabegroting. De Planning & Control cyclus, waaronder de programmabegroting en de perspectiefnota, is

---

² De discrepantie ZoetermeerPas financiën kan eenvoudig verklaard worden doordat de ene tabel alleen kosten voor ZoetermeerPascheques bevat en de andere tabel ook andere kosten zoals voor drukwerk.

vormgegeven conform de richtlijnen van het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten'. Er wordt gerapporteerd op hoofdlijnen over de financiën van de gemeente. Naast totaalbedragen op programmaniveau worden noemenswaardige onder- of overbestedingen op onderdelen gemeld.

Twee actuele ontwikkelingen zijn voor de gemeente Zoetermeer belangrijk als het gaat om het ontwikkelen van de manier van verantwoording:

- In de eerste plaats heeft een auditcommissie van de raad onderzoek gedaan naar de begroting. Het advies over hoe de programmabegroting vorm moet krijgen, ligt nu bij een werkgroep.
- Daarnaast wordt in het kader van de leeragenda gekeken naar hoe sturingsinformatie en verantwoording nog beter kunnen worden gepresenteerd, om te kunnen sturen op impact. Bijvoorbeeld door ook maatschappelijke kosten en baten te duiden.

Conclusie 2

De gemeente geeft jaarlijks 60 miljoen euro uit aan bijstandsuitkeringen, inkomensondersteunende voorzieningen en regelingen in het kader van het armoedebeleid. Viervijfde daarvan betreft uitvoering van door het rijk vastgesteld beleid. Eén vijfde deel, ruim 11,3 miljoen euro, betreft armoedebeleid waar de gemeente een grote mate van beleidsvrijheid heeft.

Reactie van het college

Het college onderschrijft deze conclusie.

Conclusie 3

Het zelfstandig te voeren armoedebeleid zit verpakt in een totaalpakket dat ter besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd. De gemeenteraad stelt de totale begroting voor programma 1 vast. Dat is niet transparant en nodigt er niet toe uit een politieke discussie te voeren over het onderwerp. Dit onderstreept het belang van de eerder toegezegde kadernota, die volgens de laatste informatie begin 2020 ter besluitvorming zal worden voorgelegd.

Reactie van het college

De programmabegroting rapporteert op niveau van doelstellingen over financiën en het beleid. De kosten voor het armoedebeleid vallen, evenals de kosten voor bijstandsuitkeringen en handhaving, onder doelstelling 1.6 'voorzien in noodzakelijke middelen van bestaan'.

Het inhoudelijk te voeren beleid wordt vastgesteld met beleidsbesluiten, zoals eerder met de kadernota 'Passend en met Perspectief' en met de komende kadernota 'Meedoen met Meerwaarde'. Dat zijn primair momenten voor politieke discussie over het te voeren beleid en de bijbehorende middelen. Over hoe de programmabegroting goed vorm moet krijgen is een advies uitgebracht door een auditcommissie van de raad (zie de reactie van het college bij conclusie 1).

Conclusie 4

Uit opeenvolgende programmabegrotingen komt naar voren dat het bereik van de minimaregelingen dalende is: van 68% in 2015 naar 62% in 2018. Het bereik verwijderd zich in toenemende mate van de doelstelling (van nu 67%; eerder was sprake van 70%).

Reactie van het college

Het klopt dat de bereikcijfers lager zijn dan de doelstelling.

Conclusie 5

De gemeente voert in sub-programma 1.6 de kostenpost 'hoogwaardig handhaven' op. Daaronder wordt verstaan het digitaal opsporen van uitkeringsfraude met behulp van data. De baten vallen in het niet bij de lasten: kijken we naar 2019 dan kost deze werkwijze bijna 3,5 miljoen euro, waar de opbrengsten nog niet een ton bedragen. Daarmee rijst de vraag naar de doelmatigheid van de bedoelde handhavingsaanpak.

Reactie van het college

Handhaving is geen armoedebeleid, maar onderdeel van de uitvoering van de Participatiewet en valt onder re-integratiebeleid. De ambtelijke organisatie is in het onderzoek niet gevraagd om toelichting op deze cijfers.

De term Hoogwaardig handhaven in programma 1.6 dekt niet helemaal de lading. Het gaat niet alleen om handhaving zelf, maar ook en grotendeels om personele kosten voor de uitkeringsadministratie en debiteurenbeheer. We onderzoeken hoe we dit beter kunnen duiden in de P&C cyclus.

Handhaving draait om het terugvorderen van onterecht verstrekte gelden. Hoogwaardig handhaven heeft daarnaast een preventieve werking. Het betekent het blijven stimuleren en investeren in nalevingsgedrag en de pakkans.

Aanbeveling 1 aan het college

Maak voor een goede informatievoorziening aan de raad helder onderscheid binnen het onderdeel 'inkomsondersteunende voorzieningen' tussen

- a. uitgaven voor bijstandsuitkeringen (uitvoering rijksbeleid) plus handhaving;*
- b. uitgaven voor gemeentelijk minima- en armoedebeleid. Dit onderscheid laat de raad zien op welke uitgaven zij niet (of in geringe mate) invloed heeft, en op welke uitgaven dat wel het geval is.*

Reactie van het college

In de genoemde kadernota wordt een helder overzicht gegeven van het budget voor het gemeentelijk minima- en armoedebeleid.

Zoals gezegd heeft daarnaast het proces van beleidsontwikkeling voor de nieuwe kadernota van 2020 veel informatie opgeleverd over andere manieren van sturen. De wijze waarop de gemeenteraad een nieuwe manier van sturen wil toepassen bij het armoedebeleid, zal tijdens de behandeling van de kadernota onderwerp van gesprek zijn.

Aanbeveling 2 aan het college

Geef het 'hoogwaardig handhaven' op een zodanige wijze vorm, dat de kosten en baten ervan meer in balans komen.

Reactie van het college

Zie de reactie van het college op conclusie 5.

Aanbeveling 3 aan het college

Onderneem initiatieven om de neergang in het bereik van de minimaregelingen te keren.

Reactie van het college

Het college blijft inzetten op bekendheid van regelingen, zodat Zoetermeesters die gebaat zijn bij deze regelingen, hier ook gebruik van kunnen maken.

Aanbeveling 1 aan de raad

Het college is voornemens begin 2020 een herziene kadernota ter besluitvorming voor te leggen. Ga na of deze kadernota helderheid brengt in het armoedebeleid dat de gemeente zelfstandig uit kan voeren en in de uitgaven die daarmee gemoeid gaan. Gebruik de vragen die in deze QuickScan zijn opgeworpen als toetssteen.

Reactie van het college

Het is aan de raad om te toetsen of de kadernota voldoende helderheid biedt in het beleid en middelen die hiermee gemoeid zijn. Het gesprek hierover vindt plaats in het voorjaar van 2020, wanneer de kadernota ter besluitvorming voorligt.

Aanbeveling 2 aan de raad

De gemeenteraad zoekt steeds naar haar beïnvloedingsruimte, naar 'de knoppen' waar zij aan kan draaien. Bij het armoedebeleid is er sprake van een bedrag van ruim 11 miljoen euro waarbij de raad de vrijheid heeft om kaders te stellen. Deze vrijheid wordt echter niet als zodanig gepresenteerd, noch herkend. De raad kan aandringen op een afzonderlijk besluit over dit onderdeel van de programmabegroting.

Reactie van het college

Zie de reacties van het college bij conclusies 1 en 3.

Burgemeester en wethouders van Zoetermeer,
de secretaris,

de burgemeester,

B.J.D. Huykman

Ch. B. Aptroot

Bijlage: aanbevelingen Rekenkamercommissie omtrent armoedebeleid 2017

Aanbeveling 1

Laat het streven om tot de beste 3 van Nederland te behoren los, en richt de ambitie op een aantal concrete doelen.

Reactie college

Dit is onderdeel van de kadernota 'Meedoen met Meerwaarde'. Een streven om tot de beste 3 van Nederland te horen is geen onderdeel van de ambitie.

Aanbeveling 2

Stel een nieuwe kadernota op

Reactie college

Het gaat om de nieuwe nota 'Meedoen met Meerwaarde', die in december 2019 aan de gemeenteraad is verstuurd.

Aanbeveling 3

Maak bij het opstellen van de kadernota goed gebruik van onder andere de informatie uit de Minima-effectrapportage van het Nibud.

Reactie college

Bij de beleidsvorming is gebruik gemaakt van de betreffende Minima-Effectrapportage alsook van andere informatie, zoals over 'de psychologie van schaarste'.

Aanbeveling 4

Maak afspraken met het college over de informatievoorziening over de ontwikkeling van het armoedebeleid.

Reactie college

Dit maakt onderdeel uit van de kadernota, de leeragenda van de raad (ontwikkelen transformatie indicatoren) en de rapportage Sociaal Domein.

Aanbeveling 5

Zorg voor overzicht voor inwoners in verschillende instanties en de verschillende regelingen op het gebied van armoedebeleid.

Reactie college

Overzicht wordt geboden op www.zoetermeer.nl onder 'geld en werk' en op www.zoetermeerwijzer.nl.

Aanbeveling 5

Neem als gemeente de regie in overleggen met maatschappelijke organisaties en bewaar het overzicht.

Reactie college

De gemeente heeft een regierol bij projecten en overleggen met partners en organisaties waarmee een financiële relatie bestaat. Coördinatie van initiatieven vindt onder meer plaats in het periodieke Overleg Armoedepartners Zoetermeer.

Aanbeveling 6

Zorg voor een volledige en heldere financiële verantwoording van het armoedebeleid.

Reactie college

Zie de reactie van het college op de conclusies en aanbevelingen die de Rekenkamercommissie naar aanleiding van de *Quickscan verantwoording uitgaven armoedebeleid Zoetermeer* doet.